بررسی عددی پارامترهای تأثیرگذار بر جریان دوفازی جامد-مایع در میکروکانال همگرا-واگرا با استفاده از رهیافت اویلری- لاگرانژی

رضا رزاقی * استادیار، گروه مهندسی مکانیک و هوافضا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، گرمسار، ایران، r.razaghi@iau-garmsar.ac.ir دکتری تخصصی، گروه مهندسی مکانیک، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران، farhudshirizadeh@gmail.com

چکیدہ

در این تحقیق شبیه سازی عددی سه بعدی بر مبنای رهیافت اویلری-لاگرانژی بر روی جریان دو فازی جامد-مایع در یک میکروکانال همگرا-واگرا با ارتفاع ۲۰۰ میکرومتر انجام شده است. اندازه ذرات مورد استفاده ۲۰، ۴۰ و ۶۰ میکرومتر با چگالی ۱/۰۵ گرم بر سانتی متر مکعب می باشد. نتایج شامل میدان سرعت ذرات در مقطع عرضی و طولی کانال و بررسی اثر رینولدز سیال حامل، قطر ذرات، دیواره های بالا-پایین و دیواره های کناری بر میدان سرعت ذرات می بشده منتایج شامل میدان سرعت ذرات در نشان می دهد علاوه بر دیواره های بالا-پایین، دیواره های جانبی نیز تا ۴۲ درصد سرعت ذرات در مقطع مستقیم میکروکانال را کاهش می دهد. در مقایسه با پژوهش های دیگران، در این تحقیق اثر همگرا-واگرا بودن کانال بر روی ته نشینی ذرات مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می دهد در میکروکانال همگرا-واگرا پدیده ته نشینی به دلیل شتاب گرفتن ذرات در ناحیه همگرا نسبت به میکروکانال مستقیم میانگین ۴۵ درصد کمتر اتفاق می افتد که این امر یکی از مزایای میکروکانال های همگرا-واگرا می باشد.

واژههای کلیدی: میکروکانال همگرا-واگرا، میکرو ذرات، شبیهسازی عددی، رهیافت اویلری-لاگرانژی، ته نشینی.

Numerical Investigation of Effective Parameters on Solid- Liquid Two Phase Flow in Converging- Diverging Microchannel, Using Eulerian - Lagrangian Approach

R. Razaghi F. Shirinzadeh Department of Mechanical and Aerospace Engineering, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran Department of Mechanical Engineering, Islamic Azad University, West Tehran Branch, Tehran, Iran

Abstract

In this research, 3-D numerical simulation based on Eulerian-Lagrangian approach was performed on solid-liquid two-phase flow in a convergent-divergent 200 μ m microchannel. The size of particles used in this research is 20, 40 and 60 μ m with density of 1.05 gr/cm³. Results include velocity domain of the particle at the channel cross section, Reynolds No. effect on particle velocity, particle diameter effect on particle velocity, and the effect of top-down and side walls on particle velocity. The numerical results show that in addition to the top-down walls, the side walls also reduce the velocity of the particles in the direct microchannel up to 42%. Compared with similar studies, the effect of channel convergence on particle deposition is investigated in this study. The results show that the convergent-divergent part of the microchannel reduces particles sedimentation up to occurs 45% comparing with direct part of the microchannel due to particle acceleration, which is one of the benefits of convergent-divergent microchannels.

Keywords: Convergent-Divergent Microchannel, Micro-Particles, Numerical Simulation, Eulerian-Lagrangian Approach, Sedimentation.

میکروسیالی و نانوسیالی می باشد [۵]. سیستمهای آزمایشگاهی روی

است. در خصوص مطالعات تحلیلی در این زمینه، لورنتز اولین کسی

بود که به این موضوع پرداخت [۸]. او رفتار ذرات در جریان کاملاً

۱– مقدمه

تراشه، جریان بایومولکولی در میکروکانالها و میکروکاپیلاریها، انتقال ذره در جریان های با رینولدز پایین در هندسه های محدود ٔ جریانهای متخلخل، آنالیز کروماتوگرافی و جداسازی غشاهای فازی در بسیاری از فرایندهای مهندسی شیمی و بیولوژیکی نظیر شامل يديده انتقال ذرات جامد توسط مايع در ميكروكانالها مي باشند. سوسپانسیون ها، ته نشینی، جداسازی غشایی، پلیمرها و جریان خون میکروکانالهای همگرا- واگرا در ساخت تجهیزاتی چون میکروشیرها، اتفاق می افتد [۱ و ۲]. با گسترش پژوهشها در زمینه ابزارهای ميكروسنسورها، ميكروفيلترها و تجهيزات مرتبط با ايروسلها بكار مي میکروسیالی، علاقمندی به مطالعه در خصوص جریانهای با رینولدز روند [6]. پایین بین محققان افزایش پیدا کرد [۳]. جریانهای میکروسیالی به در اواسط دهه ۱۸۰۰ استوکس معادلات تحلیلی را در خصوص طور کلی به صورت انتقال سیالات و سوسپانسیون ها در میکروکانال-جریانهای با عدد رینولدز پایین ارائه نمود [۷]. از آن زمان تا به حال هایی با ضریب منظری بالا و ابعاد سطح مقطع دمها و یا صدها برابر مطالعات مختلف تجربی، تحلیلی و عددی در این خصوص انجام گردیده میکرون و طول از مرتبه سانتی متر تعریف می شوند [۴]. انتقال ذرات

جامد توسط فاز مایع در میکروکانالها، مهمترین مساله در سیستمهای

¹ Confined Geometries

² laboratory-on-chip

[®] نویسنده مکاتبه کننده، آدرس پست الکترونیکی: r.razaghi@iau-garmsar.ac.ir تاریخ دریافت: ۱۹۸/۱۱/۱۰ تاریخ پذیرش: ۸۰/۸۰/۵

خزشی با حضور یک دیواره را از طریق روش انعکاس ٔ به صورت تحلیل ارائه نمود. جفری [۹] در سال ۱۹۱۵ حرکت چرخشی ذرات کروی حول محور خود را در یک جریان خزشی مورد مطالعه قرار داد. دین و انیل [۱۰] سپس در سال ۱۹۶۳ کار جفری را توسعه داده و با استفاده از سیستم مختصات کروی یک حل تحلیلی در خصوص چرخش ذرات نزدیک دیواره ارائه دادند. برنر [۱۱] همچنین، در سال ۱۹۶۱ حرکت یک ذره به سمت دیواره و یا دور از دیواره را در جریان کاملاً خزشی مورد بررسی قرار داد. گلدمن و همکاران [۱۲ و ۱۳] در سال ۱۹۶۷ روش دین و انیل را برای فواصل بسیار کم ذره از دیواره توسعه دادند و با استفاده از حل تقریبی و مجانبی روانکاری سرعت های انتقالی و چرخشی ذره را در سیال ساکن و یا جریان برشی نزدیک به دیواره بدست آوردند. این حالت برای حرکت یک ذره در جریان پوازی و در رینولدزهای پایین بین دو دیواره و در حالیکه قطر ذره بسیار کمتر از فاصله بین ذره-دیواره باشد قابل استفاده است. همچنین، در این حالت ذره كمتر تحت تأثير ديواره بالايي است.

فکسن [۱۴] اولین کسی بود که حل تحلیلی یک ذره کوچک را بین دو دیواره موازی ارائه داد. اما حل او محدود به حالتی بود که ذره در وسط و یا یک چهارم ارتفاع قرار دارد. واکیا [16] حرکت یک ذره بین دو دیواره ثابت در جریان پوازی و حرکت یک ذره بین یک دیواره ثابت و یک دیواره متحرک را در جریان برشی مورد بررسی قرار داد. گاناتوس و همکاران [۱۶ و ۱۷] از روش هم محلی مرز^۲ برای مطالعه یک ذره بین دو دیواره با حرکت موازی و عمود بر دو دیواره موازی استفاده نمودند. مسأله ای که گاناتوس به آن پرداخت شامل چهار حالت می شد که به دليل خطى بودن معادلات استوكس، با تركيب جوابها ميتوان حركت پیچیده تر ذره را در جریان پوازی پیش بینی نمود. این روش نیز دارای محدوديت هايي بود كه از آن جمله مي توان به اين نكته اشاره نمود كه جوابها در حالتی که فاصله دیواره و ذره حداکثر تا ۱۰ درصد قطر ذره بود مورد استفاده قرار می گرفت. این محدودیت بعدها با بکار بردن روشهای عددی با دقت بالاتر به منظور بررسی حرکت یک ذره در فواصل کمتر از دیواره مورد بررسی قرار گرفت.

لمهولت و ماکسی [۱۸] در سال ۲۰۰۳ از روش کوپل-نیرو به منظور مدلسازی جریان دو فاز مایع-جامد در رژیم استوکس با فرض ذرات کروی و صلب استفاده نمودند. به همین منظور سه نوع مسئله استوکس در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت که عبارت است از یک ذره کروی تنها، دو ذره کروی و یک ذره کروی در یک کانال. نتایج مطالعات نشان می داد که در صورتی که فاصله مرکز دو ذره و همچینین فاصله مرکز ذره تا دیواره بزرگتر از ۰/۲۵ شعاع ذره باشد روش کوپل-نیرو نتایج قابل قبولی را نسبت به کارهای تجربی و عددی انجام شده دارد. در خصوص فواصل کوچکتر این روش از لحاظ کیفی تقريباً قابل قبول بوده اما به دليل صرفنظر از اثرات روغنكاري⁷ از لحاظ کمی با نتایج آزمایشات تجربی تفاوت دارد. استابن و همکاران [۱۹] در سال ۲۰۰۳ حرکت یک ذره داخل یک کانال مستطیلی را از طریق

روش انتگرال مرزی ٔ مورد بررسی قرار دادند. در روش آنها حرکت ذره را در فواصل کمتر از یک درصد نسبت به دیواره محاسبه گردید. نتایج نشان می دهد متوسط سرعت ذرات از سرعت سیال تک فاز کمتر بوده و با افزایش قطر ذرات روند کاهشی دارد.

سانگ و همکاران [۲۰] در سال ۲۰۰۹ بررسی عددی را بر مبنای رهیافت اویلری-لاگرانژی به منظور مدلسازی حرکت ذره در داخل ميكروكانال همكرا-واكرا انجام دادند و اثرات قطر ذره، ابعاد كانال و مکان اولیه ذره را بر حرکت ذره بررسی کردند. نتایج نشان می دهد گرادیان فشار هیچ تأثیری بر روی نسبت سرعت ذرات در ناحیه واگرا نسبت به نواحی بالادست و پایین دست ندارد. همچنین ذرات در نواحی همگرا افزایش سرعت و در نواحی واگرا کاهش سرعت و در گلوگاه دارای بیشینه سرعت هستند.

وانگ و همکاران [۲۱] در سال ۲۰۱۳ سه روش شبکه بولتزمن را به منظور ارزیابی جریان سوسپانسیون ذرات ارائه نمودند. ارزیابی و مقایسه سه روش باتنگار-گروس-کروک، لاد⁶ و^{*}MRT جهت مدلسازی جریان سیال با ذرات سایز محدود در این مقاله بررسی شده است. ته نشینی یک ذره کروی در یک کانال دو بعدی تحت اثر نیروی گرانشی برای آزمون اول مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج عددی سه روش فوق با نتايج تحليلي موجود مورد مقايسه قرار گرفته است. نتايج نشان می دهد که در طرح های باتنگار-گروس-کروک و لاد انحرافاتی در مقایسه با حل تحلیلی وجود دارد ولی روش MRT کارایی محاسباتی بهتری نسبت به دو طرح دیگر دارد. آرش نیکوباشمن [۲۲] در سال ۲۰۱۳ رفتار یک تک ذره کروی در جریان پوازی در داخل یک کانال مستطیلی توسط روش عددی دینامیک برخورد چند ذره ای^۷ مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصل مطابقت خوبی با نتایج کار استابن در سال ۲۰۰۵ دارد.

رزاقی و سعیدی [۲۳] در سال ۲۰۱۶ رفتار ذرات میکرونی را در سوسپانسیون رقیق داخل یک میکروکانال با ارتفاع ۲۳۰ میکرومتر به صورت تجربي مورد مطالعه قرار دادند. نتايج آزمايشات نشان مي داد كه سرعت لغزشي ذرات در وسط كانال كمترين و كنار ديواره ها بيشترين مقدار را دارد. همینطور با افزایش قطر ذرات سرعت لعزشی ذرات افزایش می یابد. همچنین، آنها توانستند نیروی برآ و پسای وارد بر ذرات را از طریق نتایج تجربی و آنالیز تحلیلی بدست بیاورند. نتایج آنها تطابق قابل قبولی با مدلسازی های عددی داشت [۲۴]. همچنین، رزاقی و همکاران [۲۵] در سال ۲۰۱۷ رفتار ذرات میکرونی در داخل میکروکانال را از طریق رهیافت اویلری-اویلری مورد بررسی قرار دادند. نتايج نشان داد كه افزايش عدد رينولدز باعث افزايش كسر حجمى ذرات نزدیک دیواره پایینی کانال می شود. شیرین زاده و سعیدی [۲۶] در سال ۲۰۱۷ رفتار ذرات میکرونی را داخل یک میکروکانال همگرا-واگرا به صورت تجربی مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیقات نشان می داد که در میکروکانال همگرا-واگرا پدیده تهنشینی به دلیل شتاب گرفتن ذرات در ناحیه همگرا ۴۵ درصد کمتر نسبت به میکروکانال

¹ Method of Reflection ² Boundary-Collocation

³ Lubrication Effects

⁴Boundary integral method

⁶Multiple- relaxation time ⁷Multi- particle collision dynamics (MPCD)

 $\frac{\partial u_i}{\partial x_i} = 0$

مستقیم می باشد. تائو و همکاران [۲۷] در سال ۲۰۱۸ رفتار هیدرودینامیکی جریانهای سیالاتی را در میکروکانالهای همگرا-واگرا در شرایط اعداد رینولدز مختلف مورد بررسی قرار دادند. نتایج کار آنها منجر به معرفی عدد بدون بعد جدیدی به منظور تعریف جریان لایهای داخل میکروکانالهای همگرا-واگرا بدون در نظر گرفتن هندسه کانال گردید. ژو و همکاران [۲۸] در سال ۲۰۱۹ حرکت ذرات را در داخل یک میکروکانال همگرا-واگرا از طریق نیروی رانش الکتروفورتیک مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان می داد که ذرات با پتانسیل غیر یکنواخت سطح توانایی عبور از گلوگاه میکروکانال را دارا هستند. شرف و همکاران [۲۹] در سال ۲۰۱۹ رفتار هیدرودینامیکی و انتقال نانوذرات را از طریق انتقال گرمای جابجایی در داخل یک میکروکانال از طریق رهیافت اویلری-لاگرانژی مورد برررسی قرار دادند. نتایج نشان میداد که در اعداد رینولدز پایین توزیع سرعت نانو ذرات در نزدیکی دیوارهها به صورت یکنواخت بوده اما در اعداد رینولدز بالاتر رفتار غیر یکنواخت-تری از نانو ذرات مشاهده گردیده است. تائو و همکاران [۳۰] در سال ۲۰۲۰ یک میکروکانال همگرا-واگرا به منظور یکسو کردن جریانهای سیالاتی نیوتنی ساختند. درجه یکسوکنندگی اندازهگیری شده برای جریان ۱/۷۷ بود که حدودا ۱۵ الی ۵۵ درصد بیشتر از میکروکانالهای مشابه بود. همچنین، نتایج عددی مدلسازیهای انجام شده بر روی این ميكروكانال تطابق قابل قبولي با آزمايشات تجربي داشت.

هدف اصلی این مقاله بررسی عددی انتقال ذرات میکرونی کروی در داخل میکروکانال همگرا-واگرا در جریان پوازی با عدد رینولدز پایین و عوامل موثر بر آن می باشد. یکی از عوامل مهم در انتقال ذرات میکرونی در میکروکانالها اثرات برهمکنش دیواره-ذره بوده که سبب تنییر سرعت نسبی ذرات می شود. انتقال صحیح ذرات در جریانهای با اثرات سطحی جریان خصوصاً اثرات دیواره است. چه آنکه، میزان و اثرات سطحی جریان خصوصاً اثرات دیواره است. چه آنکه، میزان و کیفیت این عوامل، تأثیر قابل توجهی بر روی پارامترهای ورودی جریان نظیر عدد رینولدز، هندسه جریان و نسبت اندازه قطر ذره به ارتفاع کانال خواهد داشت. هرگونه تغییر در پارامترهای مذکور سبب تغییر پروژه اثر قطر ذرات بر سرعت ذرات، اثر دیواره کناری بر سرعت ذرات و اثر دیواره بالا-پایین بر سرعت ذرات می باشد.

۲- معادلات حاکم

در این تحقیق، هدف اصلی بررسی رفتار هیدرودینامیکی ذره در جریان های با رینولدز بسیار پایین است. عدد رینولدز در اینگونه جریانها به عنوان یک عدد بی بعد مهم و تأثیرگذار بوده که نشان-دهنده نسبت بین نیروهای اینرسی به لزجت بوده و به صورت زیر تعریف می شود [۲]:

$$Re = \frac{\rho UD}{\mu} \tag{1}$$

که در آن ρ چگالی سیال، U سرعت سیال یا ذره، D طول مشخصه جریان و μ لزجت سیال می باشد. جریانهای با رینولدز پایین

که در آن اثرات لزجت بر اثرات اینرسی جریان غالب است در جریان های با طول مشخصه کم (نظیر کانالهای کوچک)، سرعت پایین و یا لزجت بالا اتفاق می افتد [۲]. اساس دیدگاه اویلری-لاگرانژی برای بررسی جریانهای مایع-ذره مطالعه جریان مایع از طریق دیدگاه اویلری و رهگیری ذرات در داخل میدان جریان از طریق دیدگاه لاگرانژی است. در چارچوب مرجع اویلری معادلات حاکم همان معادلات پیوستگی و مومنتم به شرح ذیل می باشد [1۵]:

> معادله پیوستگی: (۲)

> > معادله مومنتم: (۳)

$$\rho \left[\frac{\partial u_i}{\partial t} + u_j \frac{\partial u_i}{\partial x_j} \right] = \rho g_i - \frac{\partial p}{\partial x_i} + \frac{\partial}{\partial x_j} \left(\mu \frac{\partial u_i}{\partial t} \right)$$

که در آن u_i مولفه های سرعت سیال در جهت x و v و v چگالی سیال، q فشار، μ لزجت سیال و t زمان می باشد. برای تعیین خط سیر ذرات میتوان قانون دوم نیوتن را برای هر ذره نوشت. تعادل نیرویی برای جهت x در دستگاه مختصات دکارتی به صورت زیر نوشته می شود [14]:

$$\frac{du_p}{dt} = F_D(u - u_p) + \tag{(f)}$$
$$\frac{g_X(\rho_p - \rho)}{2} + F_X$$

که F_{x} نیروهای اضافه شده و $F_{D}(u-u_{p})$ نیروی پسا بر واحد جرم ذره میباشد. برای جریان استوکس با عدد رینولدز خیلی کم نیروی پسا از طریق رابطه زیر بدست می آید [۱۵]:

$$F_D = \frac{18\mu}{\rho_D d_p^2} \frac{C_D Re}{24} \tag{(\Delta)}$$

که در آن u سرعت فاز سیال، u_p سرعت ذره، μ لزجت سیال، ρ چگالی سیال، ρ_p چگالی ذره و d_p قطر ذره میباشد. Re عدد رینولدز نسبی ذره است که از رابطه زیر بدست میآید [۱۵]:

$$Re = \frac{\rho d_p |u_p - u|}{\mu} \tag{9}$$

در محاسبات مربوط به معادلات کوپل شده مراحل زیر انجام میشود. ۱-حل میدان جریان فاز پیوسته

۲-محاسبه خط سیر ذرات پراکنده

۳-حل دوباره میدان جریان فاز پیوسته و استفاده از تبادل اندازه حرکت،

حرارت و جرم بدست آمده از محاسبات مربوط به فاز گسسته

۴-محاسبه دوباره خط سیر ذرات در میدان جریان تصحیح شده.

۵-تکرار مراحل ۳ و ۴ و رسیدن به یک حل همگرا شده، به طوریکه محاسبات مربوط به جریان فاز پیوسته و خط سیر فاز گسسته تغییر نکنند.

¹ Electrophoretic

۳– مدلسازی عددی ۳–۱– مدل هندسی

جریان حاوی ذره مورد بررسی در این پژوهش جریان استوکس با عدد رینولدز کمتر از یک می باشد. همچنین به دلیل لایهای بودن جریان و اینکه ارتفاع کانال از ابعاد میکرومتر می باشد می توان از اثرات اغتشاشی جریان صرفنظر نمود. کانال مورد بررسی مستطیلی همگرا-واگرا بوده و دارای یک ورودی و خروجی می باشد. خروجی کانال در فشار اتمسفر قرار دارد. طرحواره کانال در شکل ۱ رائه شده است.

شکل ۱- طرحواره کانال همگرا-واگرا با مقطع مستطیلی

ذرات مورد استفاده در این بررسی کاملاً کروی بوده و از اثرات غیر کروی بودن ذرات صرفنظر می گردد. همچنین جنس ذرات مورد استفاده پلی استایرن و بدون بار بوده و لذا از اثرات مربوط به نیروهای سطحی صرفنظر می گردد. مشخصات کانال و ذرات مورد بررسی در جدول ۱ رائه شده است.

جدول ۱ مشخضات فیزیکی مدل و ذره

مقدار	شرح	رديف
(<i>mm</i>)	طول کانال (L)	١
(<i>mm</i>) ۱	عرض کانال (W)	۲
(μm) ۲۰ ۰	ارتفاع کانال (h)	٣
۲۰،۴۰ و ۶۰ (µm)	قطر ذرہ (d_p)	۴
•/•• ۵	عدد رينولدز (Re)	۵
$(\frac{kg}{m^3})$) $\cdot \Delta \cdot$	(ho_p) چگالی ذرہ ($ ho_p$)	۶
$(\frac{kg}{m^3})$) • Δ •	(ho_f) چگالی سیال حامل (٧
۰،۴	نسبت مساحت بخش همگرا	٨

عدد رینولدز به کار رفته در این بررسی ۰/۰۰۵ می باشد. با توجه به شکل هندسی کانال، ابعاد ذرات و مطالعه کارهای تجربی انجام شده به منظور تعیین میدان سرعت ذرات و همچنین با توجه به محدودیت طول کانال در کار تجربی انجام شده توسط نویسندگان [۲۶–۲۳]، در اعداد رینولدز بالاتر از ۰٫۰۰۵ ذرات از داخل کانال با سرعت زیاد خارج شده و امکان پردازش تصویر وجود نداشت. لذا عدد رینولدز در این بررسی ۰/۰۰۵ در نظر گرفته شده است.

شکل ۲ یک ذره را داخل میکروکانال همگرا-واگرا نشان می دهد. در این تحقیق فاصله مرکز ذره تا دیواره پایین با b و فاصله مرکز ذره تا وسط کانال با *h* نشان داده شده است. *J* و *J* به ترتیب نشان دهنده

سرعت سیال در غیاب ذرات و سرعت ذرات در قسمت مستقیم کانال می باشد.

شکل ۲- طرحوارہ یک ذرہ داخل کانال

در این بررسی فاصله مرکز ذره تا ورودی کانال (x) توسط طول کانال در قسمت همگرا-واگرا، *L*، و سرعت ذرات در جهت x توسط سرعت ذرات در قسمت مستقیم کانال، *V*، بی بعد گردیده است.

۳-۲- شبکه بندی و شرایط مرزی

به منظور حل عددی جریان داخل میکروکانال از یک شبکه با سازمان مستطیلی استفاده گردیده است شکل (۳).

شکل ۳- شبکه بندی میکروکانال مورد مطالعه

به منظور بهینه سازی شبکه از چهار شبکه بندی بندی متفاوت مطابق شکل ۴ استفاده شده است. شکل ۴ نشان دهنده نمودار سرعت ذره نسبت به سرعت ذره در وسط کانال مستقیم بر حسب فاصله مرکز ذرات از دیواره پایینی برای هر چهار شبکه بندی انجام شده می باشد. به علت افزایش خطا و تغییرات کم سرعت (کمتر از ۲ درصد) ریزتر کردن بیش از اندازه شبکه از شبکه ۳ به ۴ درست نمی باشد. مشخصات هر یک از شبکه بندی ها به همراه مقادیر $\frac{V}{v_c}$ در جدول ۲ نشان داده شده است.

شکل ۴- نتایج عددی نسبت سرعت ذرات به سرعت سیال، ^۷/_۲، بر حسب فاصله مرکز ذرات از دیواره پایینی، ^{2a}/_W، برای ذرات با قطر ۲۰ میکرومتر در عرض کانال مستقیم (z = 0) به منظور بدست آوردن شبکه بهینه

جدول ۲ شبکه بندی های متفاوت به منظور بدست آوردن شبکه بهینه

گره	شماره شبکه
۳۸۲۲۳	١
41002	٢
4224	٣
54774	۴

تمام محاسبات در نرمافزار Ansys Fluent انجام شده است. بدین منظور از حل کننده تفکیکی ٰ برای حل معادلات حاکم بر سیال و برای خطیسازی معادلات حاکم از فرم ضمنی^۲ استفاده شده است. برای همه معادلات انتقال، ترم های جابجایی و دیفیوژن طبق طرح گسسته-سازی قاعده توانی گسسته شده است. اتصال فشار و سرعت به وسیله الگوریتم SIMPLE انجام شده است. به منظور مدلسازی حرکت ذره در داخل سیال حامل از رهیافت اویلری-لاگرانژی^۳ استفاده شده که در آن جریان سیال مطابق رهیافت اویلری و حرکت ذره بر اساس معادله حركت ديناميكي نيوتن (لاگرانژی) مدلسازی گرديده است. سرعت ذرات بر اساس مکان ذرات در زمانهای مختلف متوسط گیری شده است. در این روش با استفاده از تعریف تزریق در بخش تعریف نرم افزار می توان ذرات را با قطر، سرعت و موقعیت های مختلف داخل میکروکانال تزریق نمود. در ورودی کانال شرط مرزی سرعت ورودی، در خروجی شرط مرزی فشار خروجی و بر روی دیواره ها شرط عدم لغزش در مدل سازی عددی لحاظ گردیده است. در روش اویلری-لاگرانژی ابتدا فاز پیوسته سیال از طریق معادلات حاکم بر جریان سیالی حل شده و میدان سرعت فاز پیوسته بدست می آید. با تعیین سرعت های وارد بر اطراف ذره کروی، نیروهای برشی و فشاری وارد بر

ذره محاسبه و در نتیجه از طریق معادله دینامیکی ذره، رابطه (۴)، شتاب و مکان ذره محاسبه می گردد.

۳–۳– صحت سنجی مدل عددی

کلیه نتایج به صورت بی بعد ارائه گردیده است. شکل ۵ نشان دهنده میدان سرعت ذره در طول کانال همگرا-واگرا است که در عدد رینولدز ۰/۰۰۵ بدست آمده است. نتایج نشان داده شده در شکل ۵ حاکی از تطابق قابل قبول حل عددی و تجربی [۲۰] دارد.

مطابق جدول ۳ کمترین خطا مربوط به ابتدا و انتهای کانال مستقیم معادل ۱/۱۷۹ درصد و بیشترین خطا مربوط به مرکز کانال همگرا-واگرا معادل ۱۴/۹۰۱ درصد می باشد.

, تجربی	و حل	ذره	سرعت	ميدان	عددى	حل	٣	مدور
---------	------	-----	------	-------	------	----	---	------

اختلاف نتايج	نتايج		نسبت فاصله ذره از
دو روش تجربی	مدلسازى	نتايج تجربى	قسمت مستقيم
و عددی	عددى	$\left(\frac{V_X}{V_S}\right)$	کانال به طول کانال
(/.)	$\left(\frac{V_{\chi}}{V_{S}}\right)$	-	همگرا- واگرا (X)
١/١٧٩	1/784	١/٢٩٨	•/• ۵A
۶/۵۰۲	1/4.1	1/499	•/174
9/194	۱/۴۸۰	1/841	•/٢٢٢
۱۰/۸۶۷	1/974	5/510	۰/۳۳۹
14/9 • 1	۲/۵۶۷	۳/۰۱۶	•/481
14/9 • 1	۲/۵۶۷	۳/۰۱۶	۰/۵۳۸
۱۰/۸۶۲	1/974	5/510	•/881
9/V94	۱/۴۸۰	1/841	• /YYY
۶/۵۰۲	1/4.1	1/۴۹۹	۰/٨۶۵
١/١٧٩	١/٢٨٣	١/٢٩٨	•/947

۴- نتایج و بحث

در این قسمت از مقاله به بررسی تأثیر دیوارههای بالا و پایین و همینطور دیوارههای جانبی بر میدان سرعت ذره در هنگام گذر از ناحیه همگرا-واگرای کانال و همینطور تأثیر ناحیه همگرا-واگرا بر ته نشینی ذره پرداخته می شود.

¹ Pressure-Based

² Implicit

³Eulerian-Lagrangian Approach (E-L)

۴-۱- تأثیر دیواره بالا-پایین بر میدان سرعت ذره

یکی از اهداف مهم در کار حاضر بررسی تأثیر دیواره های بالا و پایین و همچنین دیواره های کناری کانال بر میدان سرعت ذره می باشد. نتایج در شکل ۶-الف و ب به ترتیب در ۵/۵ $\frac{h}{H}$ ۶/۰ = $\frac{h}{2}$ و شکل ۷ در $\frac{h}{H}$ های مختلف (۵/۰، ۴/۰، ۲/۰ و ۱/۱) نشان داده شده است. نتایج نشان می دهد هر چه به سمت دیوارهها نزدیکتر می شویم به علت تأثیر تنش برشی (اختلاف سرعت سیال در بالا و پایین ذره) سرعت ذرات کاهش یافته و سرعت ذرات در مرکز کمتر و در نزدیکی دیوارهها بیشتر تحت تأثیر دیوارهها قرار گرفته است.

شکل ۷– سرعت ذرات بر حسب طول کانال، قطر ذره ۲۰ میکرومتر، رینولدز ۲۰۰/۰۰۵ در ارتفاع های مختلف

۴–۲– تأثیر دیوارههای کناری بر میدان سرعت ذره

شکل ۸– سرعت ذرات در ۹/۴ = ۰/۴، قطر ذرات ۲۰ میکرومتر، رینولدز ۰/۰۰۵ در طول کانال

شکل ۹- سرعت ذرات در ۴/۳ = ۰/۳، قطر ذرات ۲۰ میکرومتر، رینولدز ۰/۰۰۵ در طول کانال

شکل ۱۰- سرعت ذرات در ۵/۲ = /w ، قطر ذرات ۲۰ میکرومتر، رینولدز ۰/۰۰۵ در طول کانال

۴–۳– مقایسه سرعت ذرات در عرض کانال در زمانهای مختلف

در شکل ۱۲ ذره با قطر ۲۰ میکرومتر در سه موقعیت دنبال گردیده است. نتایج نشان می دهد ذره در وسط کانال، بخش همگرای کانال را با سرعت بیشتری طی می کند. دلیل این امر کاهش اثرات دیوارههای جانبی در مرکز کانال می باشد. همچنین از نتایج قابل توجه در این بخش افزایش سرعت ذرات خیلی نزدیک به دیوارهها نسبت به ذرات نزدیک به دیواره می باشد (شکل ۱۲ قسمت ۵ زمان ۳/۹ ثانیه). روی افزایش سرعت را می توان تأثیر نیروی روانکاری بر زرات خیلی نزدیک به دیواره در جهت حرکت سیال و در نزدیک دیواره در خلاف جهت حرکت ذره می باشد.

شکل ۱۲– نمایش ذرات ۲۰ میکرومتری در عرضهای مختلف کانال در زمانهای متفاوت در طول کانال در رینولدز ۰/۰۰۵

۴-۴- تأثیر قطر بر سرعت ذرات

در شکلهای ۱۳و ۱۴ در $\frac{h}{h}$ های مختلف (۵/۰، ۲/۰، ۲/۰، ۲/۰ و ۱/۱) تغییرات سرعت ذرات به ترتیب ۴۰ و ۶۰ میکرومتری در طول کانال همگرا- واگرا نشان داده شده است. نتایج نشان می دهد با افزایش قطر ذرات به دلیل افزایش تنش برشی در بالا و پایین ذره (اختلاف بالای سرعت ذرات در قطر ۴۰ و ۶۰ میکرومتری نسبت به ۲۰ میکرومتری) و همچنین به دلیل افزایش نیروی پسا، سرعت ذرات کاهش پیدا می کند.

شکل ۱۳– سرعت ذرات بر حسب طول کانال قطر ۴۰ میکرومتر رینولدز ۰/۰۰۵ در ارتفاعات مختلف

شکل ۱۴– سرعت ذرات بر حسب طول کانال قطر ۶۰ میکرومتر رینولدز ۰/۰۰۵ در ارتفاعات مختلف

۴–۵– تأثیر عدد رینولدز بر تەنشینی ذرات

تهنشینی ذرات در میکروکانال یکی از پدیدههای مخرب و از معایب جریانهای دو فازی مایع-جامد در ابزارهای میکروسیالی است. این پدیده عمدتاً تابعی از جنس ذرات و کانال، چگالی سیال حامل و فاز پراکنده هندسه جریان می باشد. اگرچه در این تحقیق چگالی سیال حامل برابر با چگالی ذرات در نظر گرفته شده تا ته نشینی ذرات مینیمم شود اما نتایج نشان می دهد کماکان تعدادی از ذرات بر روی دیواره پایینی کانال تهنشین می شوند. نحوه محاسبه مقدار تهنشینی در اعداد رینولدز مختلف بدین صورت است که ذرات در موقعیتهای مختلف در ورودی کانال با سرعت های مختلف (اعداد رینولدز متفاوت) تزریق شده و ذرات ته نشین شده در طول کانال مورد شمارش قرار گرفته است. در شکل ۱۵ تأثیر عدد رینولدز بر تهنشینی را نشان داده شده است. نتایج نشان می دهد با افزایش عدد رینولدز میزان ته نشینی ذرات کاسته می شود.

شکل ۱۵– تأثیر عدد رینولدز بر تەنشینی ذرات در میکروکانال همگرا– واگرا

کانتور بیشینه عدد رینولدز ورودی ۰٫۰۵ برای ذره و سیال در شکل های ۱۶-الف و ۱۶-ب نمایش داده شده است. دلیل عدم بررسی کانتور در رینولدزهای بالاتر، عدم در دسترس بودن نتایج تجربی مربوط به عدد رینولدز فوق الذکر می باشد.

شکل ۱۶-الف- کانتور عدد رینولدز سیال در رینولدز ورودی ۰٫۰۵

شکل ۱۶–ب – کانتور عدد رینولدز ذره در رینولدز ورودی ۰٫۰۵

۵- نتیجهگیری

در این تحقیق به منظور بررسی رفتار هیدرودینامیکی ذرات میکرونی داخل میکروکانال، شبیه سازی عددی سه بعدی با رهیافت اویلری-لاگرانژی بر روی جریان دو فازی مایع-جامد در یک میکروکانال همگرا-واگرا با مقطع مستطیلی با ارتفاع ۲۰۰ میکرومتر انجام شده است. هدف اصلی در این پژوهش بررسی اثرات هندسی جریان نظیر پایین و جانبی بر میدان سرعت ذره می باشد. به همین منظور شبیه سازی عددی برای سه نوع ذره با قطرهای ۲۰۰ و ۶۰ میکرومتر انجام گردیده است. جنس ذرات پلی استایرن و از لحاظ بارهای الکتروستاتیکی خنثی می باشد. چگالی ذرات ۲۰۵ گرم بر سانتی متر رو از یک و آرام بوده و لذا از اثرات اغتشاشی جریان صوفنظر می گردد. نتایج مورد بررسی شامل سرعت ذرات در ارتفاع های مختلف کانال، اثر رینولدز بر سرعت ذرات، اثر قطر ذرات بر سرعت ذرات، اثر دیواره نتایج مورد بررسی شامل سرعت ذرات بر سرعت ذرات، اثر دیواره نتایج مورد بررسی شامل سرعت ذرات بر سرعت ذرات می باشد.

نتایج عددی نشان می دهد علاوه بر دیوارههای بالا-پایین دیواره های جانبی نیز تا ۴۲ درصد سرعت ذرات در مقطع مستقیم میکروکانال را کاهش می دهد. همچنین، سرعت ذرات در بخش همگرا افزایش و در بخش واگرا کاهش می یابد. علاوه بر آن، ذرات با سایز بزرگتر به دلیل نیروی پسای بالاتر افزایش سرعت کمتری در مقطع ممگرای کانال دارند (ذرات بزرگتر در مدت زمان بالاتری نسبت به ذرات کوچکتر مسیر همگرای کانال را طی می کنند). همچنین، ذرات در مرکز کانال نسبت به ذرات در نزدیکی دیوارههای جانبی با سرعت بیشتری بخش همگرای کانال را به دلیل اثرات کم دیواره های جانبی طی می کنند.

یکی از پدیدههای مضر در میکرو کانال ها تهنشینی ذرات و متعاقب آن مسدود شدن کانال می باشد. یکی از نتایج این رساله بررسی ته نشینی ذرات می باشد. نتایج نشان میدهد در میکروکانال همگرا- واگرا پدیده تهنشینی به دلیل شتاب گرفتن ذرات در ناحیه همگرا- واگرا پدیده تمیکروکانال مستقیم میانگین ۴۵ درصد کمتر اتفاق می افتد که این امر یکی از مزایای میکروکانال های همگرا-واگرا می باشد. همچنین، نویسندگان این پژوهش موارد زیر را جهت ادامه این کار پیشنهاد می دهند:

 بهینهسازی زاویه همگرایی کانال جهت بدست آوردن کمترین ته نشینی

- [5]. Brenner H. and Bungay P.M., Rigid-Particle and Liquid-Droplet Models of Red Cell Motion in Capillary Tubes. *Federation Proceedings*, Vol. 30, pp. 1565-1576, 1971.
- [6]. Wickramasinghe S.R., Lin W.C., and Dandy D.S., Separation of Different Sized Particles By Inertial Migration. *Biotechnology*. Vol. 23, pp. 1417-1422, 2001.
- [7]. Stokes G.G., On the Effect of the Internal Motion of Fluids on The Motion of Pendulums. *Trans. Cambridge Phil. Soc.* Vol. 9, pp. 8-94, 1851.
- [8]. Lorentz H.A., General Theorem Concerning The Motion of a Viscous Fluid and a Few Consequences Derived From It. *Zittingsverslag Koninkl. Akad. van Wetensch. Amsterdam*, Vol. 5, pp. 168-175, 1896.
- [9]. Jeffery G.B., On The Steady Motion of a Solid of Revolution in a Viscous Fluid. Proc. London Math. Soc., Vol. 14, pp. 327-338, 1915.
- [10]. Dean W.R., and O'Neill M.E., A Slow Motion of Viscous Liquid Caused by The Rotation of a Solid Sphere. *Mathematika*, Vol. 10, pp. 13-24, 1963.
- [11]. Brenner H., The Slow Motion of a Sphere Through a Viscous Fluid Towards a Plane Surface. *Chem. Eng. Sci.*, Vol. 16, pp. 242-251, 1961.
- [12]. Goldman A.J., Cox R.G., and Brenner H., Slow Viscous Motion of a Sphere Parallel to a Plane Wall.
 I. Motion through a quiescent fluid. *Chem. Eng. Sci.* Vol. 22, pp. 637-651, 1967.
- [13]. Goldman A. J., Cox R.G., and Brenner H.,Slow Viscous Motion of a Sphere Parallel to a Plane Wall. II. Couette flow. *Chem. Eng. Sci.* Vol. 22, pp. 653-660, 1967.
- [14]. Faxen H., Die Bewegung Einer Starren Kugel Langs Der Achse Eines Mit Zaher Flüssigkeit Gefüllten Rohres, Arkiv for Matematik. Astronomi och Fysik, Vol. 17, pp. 1-28,1923.
- [15]. Happel J., and Brenner H.,Low Reynolds Number Hydrodynamics. 4th ed., *Martinus Nijhoff, Dordrecht*, 1986.
- [16]. Ganatos P., Weinbaum S., and Pfeiffer R., A Strong Interaction Theory for the Creeping Motion of a Sphere Between Plane Parallel Boundaries. 1. Perpendicular motion. J. Fluid Mech., Vol. 99, pp. 739-753,1980.
- [17]. Ganatos P., Pfeiffer R., and Weinbaum S., A Strong Interaction Theory for the Creeping Motion of a Sphere Between Plane Parallel Boundaries. 2. Parallel motion. J. Fluid Mech., Vol. 99, pp. 755-783, 1980.
- [18]. Sune L., and Martin R.M., Force-Coupling Method for Particulate Two-Phase Flow: Stokes Flow. J. Computational Physics, Vol. 184, pp. 381-405, 2003.
- [19] Staben M.E., and Davis R.H., Particle Transport in Poiseuille Flow in Narrow Channels. *Int. J. Multiph. Flow*, Vol. 31, pp. 529-547, 2005.
- [20] Ai Y., Joo S.W., Jiang Y., Xuan X., and Qian S., Pressure-Driven Transport of Particles Through a Converging-Diverging Microchannel. *BioMicrofluidics*, Vol. 17, No. 9, 2009.
- [21]. Wang L., Guo Z.L., Shi B.C., and Zheng C.G., Evaluation of Three Lattice Boltzmann Models for Particulate Flows. *Commun. Comput. Phys.*, Vol. 13, pp. 1151-1172, 2013.
- [22]. Nikoubashman A., Likos C.N., and Kahl G., Computer Simulations of Colloidal Particles Under Flow in Microfluidic Channels. *Soft Matter*, vol. 9, pp. 2543–2770, 2013.
- [23]. Razaghi Reza and Saidi Mohammad Hassan, Transportation and settling distribution of microparticles in Low-Reynolds-number poiseuille flow in microchannel. *Journal of Dispersion Science* and Technology, Vol. 37, No. 4, pp. 582-594, 2016.
- [24]. Razaghi Reza, and Saidi Mohammad Hassan, Experimental investigation of drag and lift forces on microparticles in low Reynolds number poiseuille

 حل دقیق معادلات تحلیلی با در نظر گرفتن تمامی نیروهای وارد بر ذره

بررسی جریان در کانا ل های همگرا- واگرا با در نظر گرفتن
 چگالی متفاوت سیال و ذرات و بررسی ته نشینی ذرات

 بررسی انتقال حرارت در میکروکانال های همگرا- واگرا (میکرو کانال همگرا- واگرا انتقال حرارت در کانال را افزایش می دهد)

8- نمادها

- d قطر ذره (µm)، فاصله مرکز ذره تا دیواره پایین (µm)
 - d فاصله مرکز ذره تا وسط کانال (µm)
 - F نیروی پسا (N)
 - (ms⁻²) شتاب گرانش (g
 - h ارتفاع کانال (μm)
 - L طول کانال (mm)
 - (mm) عرض کانال (mm)
 - (ms-1) سرعت V
- فاصله مرکز ذره تا ورودی کانال همگرا- واگرا x
 - (mm)
 - (s) زمان (s)

علايم يوناني

لزجت دینامیکی (kgm ⁻¹ s ⁻¹)	μ	
چگالی (kgm ⁻³)	ρ	

زيرنويسها

ذره	р
سيال	f
سيال فاقد ذره	С
قسمت مستقيم كانال	S

۷- مراجع

- Ashwood A., Hogen S.V., Rodarte M.A., Kopplin C.R., Rodríguez D.J., Hurlburt, E.T., Shedd T.A., A Multiphase, Micro-Scale PIV Measurement Technique for Liquid Film Velocity Measurements in Annular Two-Phase Flow. *International Journal of Multiphase Flow*, Vol. 68, pp. 27-39, 2015.
- [2]. Crowe C.T., Multiphase flow handbook. CRC press, 2014.
- [3]. Santiago J.G., Wereley S.T., Meinhart C.D., Beebe D.J., and Adrian R.J., A Particle Image Velocimetry System for Microfluidics. *Experiments in fluids*, Vol. 25, No. 4, pp. 316-319, 1998.
- [4]. Zabow G., Assi F., Jenks R., and Prentiss M., Guided Microfluidics by Electromagnetic Capillary Focusing. *Applied physics letters*, Vol. 80, No. 8, pp. 1483-1485, 2002.

flow in microchannel. *Journal of Dispersion Science and Technology*, Vol. 37, No. 12, pp. 1767-1777, 2016.

- [25]. Razaghi Reza, Shirinzadeh Farhud, Zabetian Mohammad, and Aghanoorian Erfan. Velocity domain and volume fraction distribution of heavy microparticles in low Reynolds number flow in microchannel. *Journal of Dispersion Science and Technology*, Vol. 38, No. 3, pp. 374-380, 2017.
- [26] Shirinzadeh F., Saidi M.H., and Davari A.R., Experimental Investigation of Slip Velocity and Settling Distribution of Micro-Particles in Converging-Diverging Microchannel. *Micro system Technology*, Vol. 23, p. 336, 2017.
- [27]. Tao R., Jin Y., Gao X. and Li Z., 2018. Flow characterization in converging-diverging microchannels. Physics of Fluids, Vol. 30, No. 11, p.112004, 2018.
- [28]. Zhou T., Ji X., Shi L., Zhang X., Deng Y. and Joo S.W., Dielectrophoretic choking phenomenon in a converging-diverging microchannel for Janus particles. Electrophoresis, Vol. 40, No. 6, pp.993-999, 2019.
- [29] Sharaf O.Z., Al-Khateeb A.N., Kyritsis D.C. and Abu-Nada E., Numerical investigation of nanofluid particle migration and convective heat transfer in microchannels using an Eulerian–Lagrangian approach. Journal of Fluid Mechanics, Vol. 878, pp.62-97, 2019.
- [30]. Tao R., Ng T., Su Y. and Li Z., A microfluidic rectifier for Newtonian fluids using asymmetric converging–diverging microchannels. Physics of Fluids, Vol. 32, No. 5, p.052010, 2020.